

Η παρέλαση της ήττας**Δημήτρης Ε. Φιλιππίς**

Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (ΕΑΠ)

El desfile de la derrota**Dimitris E. Filippis**

Hellenic Open University (HOU)

Το κείμενο που ακολουθεί μας θυμίζει πότε και πώς άρχισε η πρακτική της παραβίασης του Διεθνούς Δικαίου...

El texto que sigue nos recuerda cuándo y cómo empezó la práctica de la violación del Derecho Internacional...

Κατά τον Έρικ Χομπσμπόμ ή Χομπσμπάουμ, τον κορυφαίο βρετανό μαρξιστή ιστορικό, ο σχηματισμός των Διεθνών Ταξιαρχιών υπήρξε το μεγαλύτερο εθελοντικό κίνημα του 20ού αιώνα, που βρίσκει το ισοδύναμο αντίστοιχό του στο μεγαλύτερο εθελοντικό κίνημα του 19ου αι., που ήταν ο φιλελληνισμός. Αυτή την αντιστοιχία του Χομπσμπάουμ εκπροσωπεί η παρουσία της γοπτευτικής καλεσμένης μας, αυτής της Ισπανοελληνίδας, αν μας το επιτρέπει, που ήρθε σήμερα εδώ στην Καισαριανή συστημένη από το βιβλίο του Παντελάκη. Τώρα το θέμα για μένα είναι να σας συστήσω το βιβλίο του Παντελάκη μιλώντας γενικά πλνν σύντομα και περιεκτικά για τον Ισπανικό Εμφύλιο, επειδή τυγχάνει να έχω ασχοληθεί με το θέμα σε διάφορες μελέτες μου.

Σε όλες αυτές τις μελέτες, λοιπόν, επιμένω να υποστηρίζω την άποψη ότι το αποτέλεσμα του Ισπανικού Εμφυλίου, ίσως του «πλέον θεαματικού πολέμου», δεν το έκριναν οι στρατιωτικές επιχειρήσεις, αλλά άλλοι παράγοντες, όπως η διπλωματία, η κατασκοπεία, η λογοκρισία και η προπαγάνδα. Ο Πόλεμος της Ισπανίας, όπως είχε επικρατήσει να λέγεται τότε, ήταν κυρίως και πρωτίστως ένα παγκόσμιος πόλεμος λογοκρισίας και προπαγάνδας και ένας διεθνής διπλωματικός εμφύλιος. Θα πω λίγα λόγια μόνο για αυτό τον διεθνή διπλωματικό εμφύλιο και πώς τον κέρδισε εξ αρχής ο Φράνκο, για να επικρατήσει έπειτα και στρατιωτικά.

Έχει ειπωθεί εύστοχα ότι η επονομαζόμενη διεθνής «Συμφωνία μη Επεμβάσεως στον Πόλεμο της Ισπανίας» εξελίχθηκε στην «πιο μεγάλη απάτη ή φάρσα στην ιστορία των διεθνών σχέσεων». Αυτή η συμφωνία εμπάρκο όπλων, τροφοδοσίας και γενικά ξένης στρατιωτικής συμμετοχής που υπογράφηκε με την έναρξη του πολέμου τον Αύγουστο του 1936, καταστρατηγήθηκε εξ αρχής από όλες τις κυβερνήσεις του Μεσοπολέμου (με πρώτη

La clara violación del Derecho Internacional a través de la piratería de contrabando de armas y municiones durante la Guerra de España condujo al resultado conocido. Mucho antes del final de la guerra, nadie tenía dudas de quién sería el ganador. Por tanto, el desfile de despedida de los voluntarios extranjeros ante las autoridades de la República, en noviembre de 1938, tal vez fue el más espectacular desfile de derrota en la historia. "Paciencia y barrajar", como diría Cervantes!

και καλύτερη την κυβέρνηση της 4ης Αυγούστου). Βέβαια, οι φασιστικές χώρες (Γερμανία και Ιταλία) είχαν επέμβει υπέρ του Φράνκο: τον είχαν ήδη ενισχύσει οικονομικά, για να κάνει το πραξικόπημα, και στρατιωτικά, με πολεμικό υλικό με το οποίο τον είχαν τροφοδοτήσει και μέσω του διεθνούς λαθρεμπορίου όπλων. Ανάμεσα σε αυτούς τους (λαθρ)εμπόρους ήταν και δύο Έλληνες: αφενός, ο Πρόδρομος Μποδοσάκης-Αθανασιάδης, όπως οι περισσότεροι γνωρίζουν, ο οποίος συνέχισε τη δράση του στη διάρκεια του Ισπανικού Πολέμου τροφοδοτώντας και τις δύο πλευρές, τους φρανκιστές από τη μία και τους δημοκρατικούς από την άλλη, και, αφετέρου, ο ελληνικής καταγωγής Βασίλι Ζαχάρωφ, που πουλούσε όπλα στην Ισπανία από το 1898 και απεβίωσε το 1936 πριν προλάβει να εμπλακεί περισσότερο στον Εμφύλιο.

«Μη επέμβαση» λοιπόν ήταν ο εξωραϊστικός ορισμός της πολλαπλής επέμβασης, με όπλα και πολεμοφόδια και βεβαίως με στρατεύματα: ως γνωστόν, ο Φράνκο ενισχύθηκε με τακτικά στρατεύματα του Χίτλερ και του Μουσολίνι, ενώ το δημοκρατικό μέτωπο με τους αντιφασίστες εθελοντές των Διεθνών Ταξιαρχιών, που έφθασαν στην Ισπανία από όλες τις άκρες του κόσμου, όπως ο Τσάκος, ο πατέρας της κ. Αναστασίας. Συνεπώς, το ζήτημα είναι πολύ απλό: αν είχε τηρηθεί η συμφωνία, ο ισπανικός εμφύλιος

Turin.--La "Gazzetta del Popolo" publica la siguiente crónica de su estudio en Marsella, Sandro Volta, acerca del contrabando francés en favor de los rojos españoles.

El puerto de Marsella está lleno de luces y de gritos en un espectacular día de primavera: apenas he llegado de Italia y no sé resistir la tentación de irme a dar vueltas entre sus bor en medio de las grías que repiten los movimientos de las jirafas del jardín zoológico. Esperando que el sol se ponga y que sobre la ciudad se abra la flor de los anuncios luminosos, me abandono en los bancos del puerto viejo como el protagonista de una novela del ochocientos.

El muelle famoso

Un paso tras otro terminé por encontrarme en el muelle "G", en aquel famoso muelle "G" que ha dado tanto que hablar últimamente a los periódicos y que está dando que hacer a la diplomacia europea, porque es el punto en el cual hacen su carga de contrabando (soldados y material de guerra), los barcos dirigidos a los puertos de la España roja. El muelle "G" en otras palabras, es el lugar donde el Gobierno francés del Frente Popular viola sus propios compromisos de no interferencia.

Pero esta tarde en el muelle "G" no se ve ningún movimiento sospechoso y yo voy a ir para dirigirme hacia la Casnebierre cuando he tenido el encuentro menos esperado. Me sido llamado por mi nombre por un viejo marinero que estaba fumando la pipa apoyado en un montón de cuerdas e inmediatamente he reconocido a ese hombre: es un navegante de Viareggio, uno de los que ha hablado Lorenzo Viani en una de sus narraciones, uno de aquellos "viajeros" que recorren el mundo de un puerto al otro como si se tratase de pasar de un café a una posada de la ciudad.

Momentáneamente desocupado y en espera de un nuevo embarco está ahora leyendo "El Conde de Montecristo" sobre su escopario y mientras tanto ha aprendido todos los misterios del puerto de Marsella.

"No es fácil ver los barcos piratas en el muelle "G"--me ha dicho el veterano-- porque después de todo lo que han publicado los periódicos tratan de ocultar todo lo posible; atraen aquí solamente para completar de prisa y corriendo la carga y, en la espera, se mantienen ocultos en lugares en donde no basta la curiosidad para descubrirlos. Pero si usted quiere ver uno que dentro

En el muelle G de Marsella

Cómo se efectúa el contrabando de armas en los puertos rojos españoles

Cuenta un negro...

Vamos a Cap. Janet y allí el amigo me enseña en el puerto de carenaje un barco griego, en el cual se lee el nombre "Leonia". Es fácil darse cuenta de que acaba de ser pintado en efecto, primero era de color gris claro y ahora, por el contrario, tiene color marrón y la quilla negra. Todos los vapores que hacen contrabando entre Francia y los puertos de la España roja han adoptado este disfraz porque las experiencias hechas a tal efecto han demostrado que estos colores son los menos visibles desde los aeroplanos.

Mientras nos embobamos en las cercanías como dos desocupados cualquiera vemos descender del "Leonia" un negro japonés vestido de andrajos increíblemente sucios. Con el aire más indiferente del mundo mi compañero le dirige la palabra mientras yo le ofrezco un cigarrillo.

"Me ha enrolado para un viaje a Barcelona--dice el negro--. Pagan bien pero no quiere ir nadie porque parece que existe el riesgo de ser torpedeados. La tripulación estaba compuesta toda por marineros griegos, pero cuando han sabido de lo que se trataba se han negado a salir y han querido desembarcar desde el primero hasta el último. La nueva tripulación la han reclutado íntegramente durante estos días en Marsella: la mayor parte somos senegaleses, pero hay también algún comunista español. Se habían enrolado también dos rumanos, pero al momento de embarcar han roto la saga pagándose con 1.500 francos cada uno que habían recibido como prima de embarque y ahora por culpa de estos dos frescos no quieren darnos un

centimo de anticipo a los demás. Pero si no me voy ahora adelantando me los dejo antes de partir, porque "moi je vien f... de l'Espagne".

El desahogo del negro me había ofrecido ya una primera pista y una rápida investigación que he podido realizar en pocas horas ha bastado para proporcionarme todos los elementos de este negocio del "Leonia" que constituye en orden al tiempo el último de una larga serie de violaciones de los acuerdos internacionales adquiridos por Francia a favor de los beligerantes rojos de Valencia.

Lo que embarca el "Leonia"

En la Rue de la République, aquí en Marsella, está la oficina marítima dirigida por el Sr. Bonnet. Es una oficina de despacho de esto, es un personaje harto conocido del Frente Popular, y con esta oficina se relacionan casi todos los barcos que realizan contrabando a favor de los comunistas españoles. Con tal fin han sido alistados numerosos pequeños barcos griegos los cuales se han sometido a una sumaria "toléte" que los hace menos visibles durante la navegación; después que son cargados de hombres, armas y municiones en el muelle "G". En general, estos barcos parten de Marsella con la declaración de hacer ruta hacia México o cualquier otro país de América central; pero está matemáticamente demostrado que todos deseargan en los puertos rojos españoles y vuelven de ellos después de pocos días para un nuevo viaje.

El "Leonia" debe embarcar de un momento al otro por intermedio de la casa de expediciones "Apet", nueve mil trescientas setenta y cinco cajas de municiones con un total de cuatrocientos setenta mil trescientos veinte kilos, cuyo peso neto de pólvora explosiva es de setenta y mil doscientos kilos.

Oficialmente la carga va dirigida a Veracruz pero saben no pasará de Barcelona.

Mientras la nave está en el puerto de carenaje dos policías franceses hacen guardia día y de noche, impidiendo a los curiosos que se aproximen demasiado y ha sido una verdadera casualidad si he logrado hablar con uno de los hombres de la tripulación porque de ordinario se procura que no se acerquen a nadie; pero una bocanada de humo ha vencido el corazón de un pobre negro.

He llegado a Marsella exactamente a las dieciséis y veinte y a la hora de cenar había podido recoger ya todos estos datos. Se me asegura que en veinticuatro horas hay por reunir algo que sea el cuento de nuncos u bar.--LOGOS

Πώς έφταναν στο Αλμπαθέτε από τη Μασσαλία, μεταμφιεσμένοι σε Σενεγαλέζους πένπτες, οι Έλληνες ναυτικοί που κατατάσσονταν εθελοντές στο πλευρό της Ισπανικής Δημοκρατίας. Εδώ σχετικό ρεπορτάζ ιταλικής φασιστικής εφημερίδας, όπως το μεταδίδει εφημερίδα του Φράνκο...

θα παρέμενε ένας εγχώριος εμφύλιος, δηλ. δεν θα μετατρεπόταν στο μεγάλο διεθνή εμφύλιο προάγγελμα του Β´ ΠΠ, καθώς δεν θα έφταναν στην Ισπανία ούτε βέβαια τα όπλα, ούτε τα τακτικά στρατεύματα, ούτε οι εθελοντές, ούτε και η λοιπή τροφοδοσία που έφθαναν σε αμφοτέρους τους αντιπάλους από τις διάφορες διεθνείς οργανώσεις κυρίως στα δύο πρώτα χρόνια του Πολέμου.

Το τέταρτο κεφάλαιο του βιβλίου του Παντελάκη που έχει τίτλο «Ταξίδια μεγάλα και δύσκολα» ανθολογεί και σταχυολογεί μαρτυρίες κάποιων Ελλήνων εθελοντών που αφηγούνται πώς έφτασαν στην Ισπανία: είτε από την Αμερική, ένας, με το πιο γρήγορο επιβατηγό αμτόπλοιο της εποχής, είτε από τον Πειραιά άλλος, είτε από τη Σοβιετική Ένωση ο τρίτος, είτε από τη Γαλλία μέσω Πυρηνάιων ένας άλλος. Προορισμός τους ήταν το Αλμπαθέτε, η πόλη της κ. Τσάκου, για να ακολουθήσουν τη γρήγορη στρατιωτική εκπαίδευση. Στο Αλμπαθέτε βέβαια έφθασε και ο πατέρας της, Γιώργος Τσάκος. Με άλλα λόγια, αν είχε τηρηθεί η ΣΜΕ, αφενός το αποτέλεσμα του Πολέμου θα ήταν διαφορετικό, θα είχε νικήσει η δημοκρατία, και αφετέρου βέβαια δεν θα υπήρχε αυτή η πλούσια πολύγλωσση βιβλιογραφία για τις Διεθνείς Ταξιαρχίες, ούτε κι εμείς θα είμασταν σήμερα εδώ να μιλάμε γι' αυτά. Βέβαια, οφείλουμε να υπενθυμίσουμε και να υπογραμμίσουμε ότι σε αυτή την «Επιχείρηση Χ» ενίσχυσης της Ισπανικής Δημοκρατίας, όπως την ονόμασε η σοβιετική διπλωματία, πρωταγωνιστικό ρόλο είχε η ΕΣΣΔ του Στάλιν και το Μεξικό του Κάρδενας.

Το πώς έφτασαν εκεί οι εθελοντές, δεν το αφηγούνται μόνο οι ίδιοι σε πολλά αυτοβιογραφικά βιβλία, μαρτυρείται από τη λογοτεχνία, από τον τύπο της εποχής, από τα διπλωματικά και ναυτιλιακά αρχεία. Π.χ. ο Στρατής Τσίρκας στις *Ακυβέρνητες Πολιτείες* μιλά για τους «σκυλοπνίκες που κουβουλούσαν τους εθελοντές από τη Μασσαλία στην Ισπανία», τα ίδια λέει και ένας άλλος συγγραφέας, ο Βασίλης Λούλης, που ήταν ναύτης σε πλοίο το οποίο μετέφερε από την Οδησό όπλα και εθελοντές στην Ισπανία, ενώ ο φασιστικός ιταλικός τύπος της εποχής περιέγραφε πώς οι Έλληνες εθελοντές «μεταμφέζονταν σε πένητες Σεναγαλέζους ναυτικούς» στην προσπάθειά τους να φτάσουν με άλλους «σκυλοπνίκες από το Οράν και τη Μασαλία στην Ισπανία». Παρά τη θυσιαστική συνεισφορά των εθελοντών, η Δημοκρατία έχασε και

Στην πρώτη εικόνα πάνω, το πρωτοσέλιδο έναρξης του ελληνο-ιταλικού πολέμου μετά το τηλεσίγραφο Μουσολίνι. Λίγους μήνες πριν είχε τελειώσει ο Ισπανικός Εμφύλιος και πολλά ιταλικά στρατεύματα πήγαν "κατευθείαν" από την Ισπανία στα ελληνο-αλβανικά σύνορα. Επίσης, και αρκετοί από τους Έλληνες εθελοντές στην Ισπανία, γύρισαν να πολεμήσουν στον ελληνο-ιταλικό πόλεμο.. Στη μέση, "αναμνηστική καρπόςτάλ" εκείνης της συμμετοχής και, κάτω, οδομαχίες από την πολιορκία ισπανικής πόλης...

υποστηρίζω ότι θα νικούσε αν τηρούνταν η ΣΜΕ, διότι η μη τήρησή της ευνόησε κυρίως τον Φράνκο, που βγήκε ενισχυμένος τόσο από το εμπόριο όπλων που λάμβανε «επίσημα» από τη ναζιστική Γερμανία και τη φασιστική Ιταλία, όσο και από το λαθρεμπόριο, καθώς ο «κασυντίγιο» κατάφερε να το ελέγξει χάρη στην αποτελεσματική διπλωματία, (αντι)κατασκοπεία και προπαγάνδα του, τομείς όπου υπερείχε συντριπτικά.

Γιατί όμως υπερείχε σε αυτούς τους τομείς; Πρώτον, διότι για πρώτη φορά στην ιστορία των διεθνών σχέσεων επινοήθηκε ο όρος της *de facto* κυβέρνησης των κινηματιών που εξισωνόταν με την *de jure* νόμιμα εκλεγμένη δημοκρατική κυβέρνηση, η οποία είχε το δικαίωμα να διαπραγματεύεται την ενίσχυσή της, ενώ δεν είχε το ίδιο δικαίωμα η κινηματική και παράνομη κυβέρνηση των φρανκιστών. Δεύτερον, διότι το 90% του ισπανικού διπλωματικού σώματος, που ανήκε παραδοσιακά στην αριστοκρατία, λιποτάκτησε και τάχθηκε υπέρ της

Ο ΕΜΦΥΛΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΕΝ ΙΣΠΑΝΙΑ

Η ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΤΩΝ ΠΟΛΕΜΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Η ΠΡΟΕΛΑΣΙΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΣΤΟΥΡΙΑΣ. - ΑΙ ΜΑΧΑΙ ΕΝ ΑΡΑΓΩΝΙΑ

ΔΙΑΣΤΑΣΙΣ ΒΑΛΕΝΘΙΑΣ - ΒΑΡΚΕΛΩΝΗΣ

ΠΑΡΙΣΙΟΙ, 7. (Ιδιαίτερα υπη-
ροσία).— Η προέλασις των εθνικισ-
τών εις τὸ μέτωπον τῶν Ἀστούρι-
ων συνεχίζεται θραδῆως μὲν, λό-
γω τῆς ἀνάγκης ὅπως ἐκκαθαρί-
ζονται ἐπιμελῶς τὰ ἐκάστοτε κα-
ταλαβόμενα ἔδαφη, ἀλλ' ἀσφα-
λῶς. Τόσον μάλιστα ἀσφαλῶς, ὥ-
στε καὶ αὐτοὶ οἱ κυβερνητικοὶ ἐν-
έχουν καμμίαν ἀμφιβολίαν ὡς
πρὸς τὴν τύχην, ἢ ὅσοις ἀνομένει
τὸ Χιχόν. Τοῦτο ἄλλως τε ἀποδει-
κνύεται καὶ ἀπὸ τῆν συνεχιζομένην
ἀθρόαν ἐξοδὸν προσφύγων, οἱ ὅ-
ποιοι καταφεύγουν πρὸς τὰς γαλ-
λικὰς ἀκτὰς. Οὕτω, κατὰ τὰς τε-
λευταίας ἡμέρας ἀπεβίβασθησαν
εἰς διαφόρους γαλλικοὺς λιμένας
περὶ τὰς 6000 νέων προσφύγων.

τεινομένην πεδιάδα ἀπέχουν δὲ πε-
ρὶ τὰ 80 μόνον χιλιόμετρα ἐκ τοῦ
Χιχόν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴν ἀ-
ποκλείεται νὰ καταληφθῇ τὸ Χι-
χόν ὑπ' αὐτῶν. Φαίνεται ὁμῶς, πι-
θανώτερον, ὅτι ἐκκαθαριζομένου
προηγουμένως ὅλου τοῦ περὶ τὴν
ἐδαφούς, θὰ συνενωθοῦν τὰ ἐξ ἀ-
νατολῶν καὶ ἐκ νότου προσλαύ-
νοντα στρατεύματα καὶ ὁμοῦ θὰ
ἐπιτεθοῦν κατὰ τοῦ Χιχόν, λυόντα
συγχρόνως καὶ τὴν ἀπὸ μῆνων
συνχιζομένην πολιορκίαν τοῦ Ὀ-
διέδο, τὸ ὅποιον κατέχεται μὲν
πάντοτε ὑπὸ τῶν ἐθνικιστῶν, πολιο-
ρκεῖται ὁμῶς εἰσὶν ὑπὸ τῶν τα-
γματῶν τῶν μεταλλωρύχων τῶν
Ἀστούριων. Χθές, ἐθνικιστικὰ τρικινητήρια

εἰς μάχην διεξαγομένην ἐντὸς πε-
ριορισμένου πεδίου.
Τὴν κατάληψιν ταύτην τῆς Μπελ-
χίτε, οἱ κυβερνητικοὶ παρουσιάζου-
ν ὡς ἰδιαίτερας σημασίας γε-
γονός, προσπαθοῦν δὲ νὰ τὴν ἐκ-
μεταλλεύθωσιν εἰς ἀντιπερισπασμὸν
τῶν ἐπιτυχίων τῶν ἐπαναστατῶν
εἰς τὸ θῶρον μῆτων.

Εἰς τὴν Μαδρίτην

Ἐνακοινωθέν τῆς κυβερνητικῆς
τῆς Βαλένθιας ἀναφέρει ὅτι κατὰ
τὴν πρῶτην τῆς σήμερον οἱ ἐπανα-
στατὰι ἐνήγησαν αἰφύρδιαστικῆ ἔ-
πιθεσιν εἰς τὸν τομεῖα τῆς Μαδρίτης
ἀναγκάσαντες πρὸ στιγμῆν τὴν ἀ-
ριστερὰν πτέρυγα τῶ κυβερνητικῶν

Ἰδού διατὴ κατέστη ἀναπόφευκτος ἡ διακοπὴ τῶν μεσογειακῶν κρατῶν. Χάρτης τῶν ἐμπορικῶν καὶ ἄλλων σκαφῶν, τὰ ὅποια ἐπισημασθῆσαν ἐπιθέσει, ἐξοβερθίσθησαν καὶ ἐβιβάθησαν ἀπὸ τοῦ τίλους τοῦ Ἰουλίου ἐν τῇ Μεσογίᾳ: 1. «Ἀντὼν Μέντο» (Ἰσπανία), 27 Ἰουλίου, 2. «Σακ Σκαρφίνο» (Γαλλία), 30 Ἰουλίου, 3. «Μερτίε Κάρραρα» (Ἀγγλία), 5 Ἀυγούστου, 4. «Μαγκάλα» (Ἰταλία), 5 Ἀυγούστου, 5. «Κριστῶφλε» (Ἑλλάς), 7 Ἀυγούστου, 6. «Τζιμπα Ἀράορ» (Γαλλία), 9 Ἀυγούστου, 7. «Κιρκαπαδόρ» (Ἰσπανία), 12 Ἀυγούστου, 8. «Ἐθιὲ» (Δανία), 13 Ἀυγούστου, 9. «Κόντε ντε Ἀρκασιάντο» (Ἰσπανία), 13 Ἀυγούστου, 10. «Φουκνὸν ντε Καβίε» (Ἰσπανία), 16 Ἀυγούστου, 11. «Μηζούτε» (Ἰσπανία), 19 Ἀυγούστου, 12. «Ἀρμόρο» (Ἰσπανία), 19 Ἀυγούστου, 13. «Μαρ Νέγρον» (Ἰσπανία), 20 Ἀυγούστου, 14. «Μοριάν Μοιρ» (Ἀγγλία), 27 Ἀυγούστου, 15. «Ἀφρικαν Τραϊντερ» (Ἀγγλία), 27 Ἀυγούστου, 16. «Γαῦντεροβ» (Ἀγγλία), 2 Σεπτεμβρίου, 17. «Χαδόκ» (Ἀγγλία), 2 Σεπτεμβρίου, 18. «Μελαγκότρε» (Ρωσία), 3 Σεπτεμβρίου.

Η ανταπόκριση της εφημερίδας *Πρωία*. Πηγή είναι, προφανώς, ο γαλλικός τύπος. Στον χάρτη σημειώνονται 15 πλοία διαφόρων σημαίων, που βυθίστηκαν ή συλλήφθηκαν (στο θαλάσσιο χώρο από τα Δαρδανέλια ως το Γιβραλτάρ) από τον στόλο των εθνικιστών του Φράνκο και του Μουσσολίνι το καλοκαίρι του 1937.

επαναστατικής ή, σωστότερα, κινηματικής κυβέρνησης. Αυτοί λοιπόν οι διπλωμάτες συνέστησαν άλλες διπλωματικές εκπροσωπήσεις. Έτσι λοιπόν σε όλες τις χώρες υπήρχε διπλή διπλωματική εκπροσώπηση: αυτή του Φράνκο, με τους διπλωμάτες καριέρας που ήξεραν τη δουλειά και της κατασκοπείας, και εκείνη της Δημοκρατίας με τους ερασιτέχνες διπλωμάτες που δεν ήξεραν και τόσο καλά τη δουλειά. Το παράδειγμα της Ελλάδας είναι ενδεικτικό: ο διπλωμάτης του Φράνκο στην Αθήνα, Σεμπαστιάν Ρομερό Ραντιγάλες νίκησε κατά κράτος τον αντίπαλο διπλωμάτη της Ισπανικής Δημοκρατίας στη Θεσσαλονίκη Χοσέ Καν Νουσμπάουμ (στο εν μέρει αυτοβιογραφικό λογοτεχνικό έργο του αναφέρεται επόμενο κείμενο). Αυτά όμως τα έχουμε εκθέσει σε άλλες περιπτώσεις και εκδηλώσεις μέσα από άλλες παρόμοιες αφηγήσεις της εποχής, που μοιάζουν λίγο πολύ με την αφήγηση της κ. Τσάκου στο βιβλίο του Παντελάκη. Π.χ. από τις ελληνικές εφημερίδες της εποχής και στα ναυτιλιακά αρχεία ανθολογήσαμε πολλές τέτοιες περιπτώσεις ελέγχου: ενδεικτικά, ένα πρωτοσέλιδο της εφημερίδας Η Πρωΐα του καλοκαιριού του 1937 δείχνει πάνω στο χάρτη της Μεσογείου, από το Αιγαίο ως τις Βαlearίδες, πόσα πλοία έκαναν λαθρεμπόριο «υπέρ Ερυθρών», πόσα είχε κατασχέσει ο Φράνκο, πόσα είχαν φθάσει στον προορισμό τους κλπ. Όπως δήλωσε τότε ένας έλληνας καπετάνιος «στο Αιγαίο πολύ πριν τον τορπιλισμό της Έλλης διεξαγόταν ένας εμπορικός πόλεμος μεταξύ των πειρατών υπέρ της Δημοκρατίας και των κουρσάρων του φασισμού». Και κάποιες φορές αυτοί οι πειρατές αποδείχθηκαν στην κυριολεξία πειρατές, αφού αντί να παραδώσουν το εμπόρευμα στον νόμιμο αποδέκτη, που είχε προπληρώσει, το παρέδωσαν στον αντίπαλο, στον Φράνκο δηλαδή, που τους κι ένα μπόνους 10% επί της αξίας, ενώ, επιπλέον, άλλες φορές εν γνώσει τους αυτοί οι «πειρατές» ξεπουλήσαν στη Δημοκρατία σκάργο υλικό, ληγμένο από τον Α΄ ΠΠ (όπλα που δεν εκκυρσοκροτούσαν κλπ). Επιπλέον, σύμφωνα με τη ΣΜΕ, στην επιτήρηση του μεσογειακής πλευράς της Ιβηρικής, από όπου γινόταν το μεγάλο μέρος του ανεφοδιασμού της Ισπανικής Δημοκρατίας, είχε ανατεθεί

Ο τορπιλισμός της Έλλης, 17-8-1940 εφημερίδα Πρωΐα. Όπως δήλωσε κάποτε ένας έλληνας καπετάνιος «στο Αιγαίο, πολύ πριν τον τορπιλισμό της Έλλης, διεξαγόταν ένας εμπορικός πόλεμος μεταξύ των πειρατών υπέρ της Ισπανικής Δημοκρατίας και των κουρσάρων του φασισμού»...

στον ιταλογερμανικό, ναζιστικό και φασιστικό, στόλο, ενώ οι βόρειες και βορειοδυτικές ακτές στον αγγλικό και τον γαλλικό στόλο, που ...είχαν λιγότερη δουλειά!

Με την τράπουλα σημαδεμένη, λοιπόν, ήταν αναπόφευκτη η νίκη του Φράνκο, ενώπιον του οποίου έγινε στη Μαδρίτη η μεγάλη παρέλαση της νίκης αμέσως μετά το τέλος του Εμφυλίου, τον Απρίλιο του 1939. Είχε προηγηθεί στη Βαρκελώνη, τον Νοέμβριο του 1938, η αποχώρηση των Διεθνών Ταξιαρχιών, που παρέλασαν μπροστά στους αξιωματούχους της Ισπανικής Δημοκρατίας. Δεν έχει υπάρξει άλλη παρέλαση της ήττας στην παγκόσμια ιστορία τόσο τραγικά θεαματική.

Σημ.: Για την τεκμηρίωση του ανωτέρου κειμένου, πρβλ. ενδεικτικά, Dimitris Filippis, *Historia y Literatura: La Guerra Civil Española en Grecia*, ed. del Orto-Universidad de Minnesota, Μαδρίτη 2008 και Δ. Φιλιππί,ς, «Οι πειρατές της δημοκρατίας-οι κουρσάροι του φασισμού. Στιγμιότυπα ισπανικού εμφυλίου στη Μεσόγειο». *Ισπανικός Εμφύλιος: Κύπρος-Ελλάδα-Ευρώπη*. Πρακτικά επιστημονικού συνεδρίου-Πανεπιστήμιο Κύπρου. Λευκωσία 2015, σ. 129-151 (απ' όπου και μέρος της φωτογραφικής τεκμηρίωσης).

